

วิธีใช้หนังสือเล่มนี้

หนังสือเล่มนี้หยิบยกตัวอย่างจากโรงเรียนอนุบาล และแนะนำวิธีปฏิสัมพันธ์ที่ครูใช้ในสถานการณ์นั้นๆ ซึ่งในแต่ละสถานการณ์ก็มีหลากหลายวิธี นอกจากนั้นวิธีปฏิสัมพันธ์ยังขึ้นอยู่กับพัฒนาการและลักษณะของเด็กแต่ละคน แม้ในโรงเรียนของครูจะเกิดเหตุการณ์คล้ายกับตัวอย่าง แต่ก็อาจจะไม่สามารถนำวิธีปฏิสัมพันธ์ตามตัวอย่างนั้นไปใช้ได้ทันที เพราะพื้นฐานด้านต่างๆ เช่น อายุ ประวัติด้านการเจริญเติบโตของเด็ก อุปกรณ์ต่างๆ ภายในโรงเรียน ตลอดจนขนาดของโรงเรียนที่ต่างกัน ซึ่งสิ่งเหล่านี้ส่งผลให้วิธีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเด็กๆ แตกต่างกัน จึงไม่อาจใช้วิธีปฏิสัมพันธ์ที่เหมือนกันได้แม้จะอยู่ในสถานการณ์เดียวกันก็ตาม

ครูก็ยังมีประสบการณ์ไม่มากนัก เมื่อต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่เป็นปัญหาอาจจะยังคิดวิธีรับมือไม่ได้ จึงอยากให้ครูได้อ่านหนังสือเล่มนี้เพื่อเก็บตัวอย่างวิธีปฏิสัมพันธ์ต่างๆ ไว้ในใจ ทั้งนี้ครูไม่จำเป็นต้องปฏิบัติเหมือนในหนังสือทั้งหมด รวบรวมว่าหนังสือเล่มนี้เป็นคู่มือ แต่ขอให้นำตัวอย่างจากหนังสือเล่มนี้ไปใช้เป็นกุญแจในการแก้ปัญหาในรูปแบบของตนเอง เพื่อพัฒนาเทคนิคการดูแลเด็กในแบบของตนเองให้ดียิ่งขึ้น

ในหนังสือเล่มนี้จะแสดงอายุจริงของเด็กแต่ละคน
ด้วยคำว่า “เด็กวัย○ปี” “อายุ○ปี”

บทที่ 1 เด็กที่เริ่มเข้าโรงเรียนและเล่นชิ้น

ไว้วางใจคุณครูและใช้ชีวิตด้วยความรู้สึกปลอดภัย

เด็กที่เริ่มเข้าโรงเรียนไม่ยอมห่างจากพ่อแม่หรือครูพี่เลี้ยงและร้องไห้ไม่หยุด ครูที่ไม่สามารถให้เวลากับเด็กคนเดียวได้จะคิดว่า "พ่อแม่น่าจะช่วยทำอะไรมากกว่านี้น้อย" หากพ้นเดือนแรกของปีการศึกษาไปแล้ว แต่ครูยังต้องอยู่ในสภาพนี้ก็อาจรู้สึก "อึดแล้วเหอ" และอาจคิดลาออก

ครูต้องเป็นฝ่ายยื่นมือไปหาเด็กที่รู้สึกหวาดกลัว

เมื่อรู้สึกมีปัญหา หากมีใครยื่นมือเข้ามาช่วยจะช่วยให้เรารู้สึกปลอดภัยขึ้นมาก ในกรณีของเด็กก็เช่นกัน ครูต้องจัดการบางอย่าง และ

ต้องลองหาหลายๆ วิธีเพื่อ "เชื่อมใจ" กับเด็กคนนั้นให้ได้ การจับอารมณ์ การเคลื่อนไหว และพฤติกรรมของเด็กคนนั้นจนกว่า "ก้นบึ้งของหัวใจ" ของเขาจะรู้สึกปลอดภัยเป็นสิ่งที่ครูต้องให้ความสำคัญ นอกจากนี้อย่าลืมความเอื้ออาทรเพื่อสร้างสัมพันธ์ภาพที่ยาวนานจนเด็กเผย "ก้นบึ้งของหัวใจ" ออกมา

คำแนะนำ

แค่คอยดูแล แค่เข้าไปใกล้ชิด

การมีอารมณ์ร่วมกับเด็กๆ และคอยดูแลให้เด็กปลอดภัยเป็นเรื่องสำคัญ แต่สิ่งที่สำคัญกว่าคือครูต้องอยู่บนหน้าเด็ก 1 ก้าวเพื่อจัดการสิ่งต่างๆ ตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริง ครูต้องตัดสินใจให้ได้ว่าในสถานการณ์นั้นควรแค่เฝ้าดูดูแลหรือควรเข้าไปพูดคุยด้วย หรือหากเข้าไปพูดคุยด้วยแล้วควรจะทำอย่างไร ซึ่งวิธีสัมผัสเด็กๆ ของครูจะส่งผลให้เด็กมีพัฒนาการที่แตกต่างกัน แม้จะเป็นครูผู้เชี่ยวชาญก็อาจสับสนว่าควรตัดสินใจอย่างไร

เวลาสัมผัสกับเด็ก ครูจำเป็นต้องมีอารมณ์ร่วมกับเด็กๆ แต่การใช้เทคนิคก็เป็นสิ่งสำคัญเช่นกัน เรามาหาวิธีสัมผัสกับเด็กๆ ที่เหมาะสมจากหลายตัวอย่างในเชิงปฏิบัติกันเลยดีกว่า

เปลี่ยน “การตีความ” เป็น “การถอดรหัส”

“การตีความ” หมายถึง การจับความหมายและใจความของสิ่งต่างๆ โดยดูจากสภาพการณ์ภายนอก เช่น ครูเห็นเด็ก 2 คนเล่นทรายกันอยู่ หมายถึงครูได้เห็นสิ่งที่เกิดขึ้นจริงจากภายนอก แต่หากครูเห็นเด็ก “เล่นทรายกันนาน” จึงคิดว่า “คงสนุก พรุ่งนี้ให้เล่นทรายกันอีกดีกว่า” แต่เด็ก 2 คนนั้นอาจจะไม่อยากเล่นอย่างอื่น ก็เลยทำเป็นถือทรายเล่นก็เป็นได้

ครูจำเป็นต้องพิจารณาถึงที่มาของการเล่นและความสัมพันธ์ระหว่างเพื่อน วิเคราะห์สิ่งที่เด็กๆ คิด แล้วพิจารณาวิธีการดูแลเด็ก สิ่งนี้เรียกว่า “การถอดรหัส”

เทคนิค เสริมกำลังใจ

การปรับเปลี่ยนอารมณ์ของเด็ก

เมื่อร้องไห้นานๆ เด็กบางคนจะไม่สามารถปรับเปลี่ยนอารมณ์ได้ แต่หากครูช่วยทำให้เด็กปรับเปลี่ยนอารมณ์ได้อย่างเป็นธรรมชาติ เด็กก็จะเล่นได้โดยไม่มีอารมณ์เดิมค้างอยู่

เมื่อถึงโรงเรียน เด็กต้องห่างจากพ่อแม่ จึงรู้สึกไม่ปลอดภัย และร้องไห้ไม่หยุด

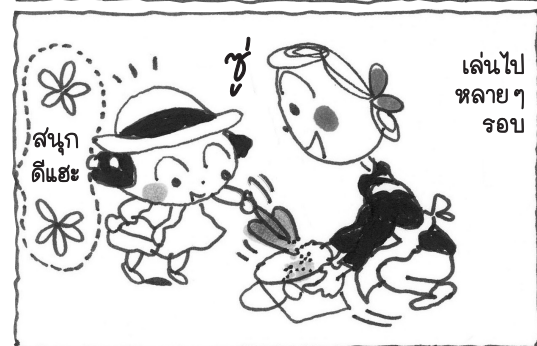
ลักษณะ
ของเด็ก

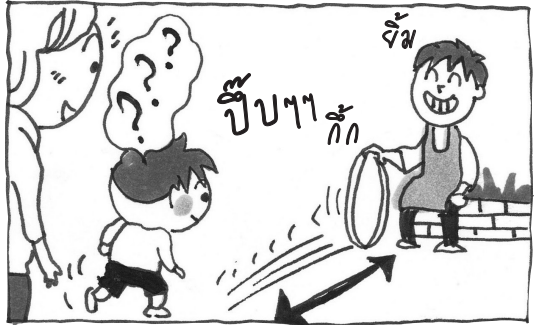
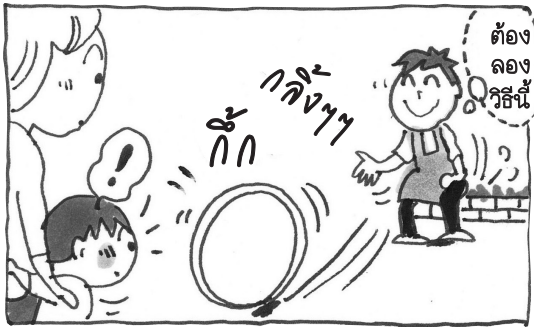
หนู A เพิ่งเริ่มเข้าชั้นเรียนเด็กวัย 3 ปี เมื่อถึงโรงเรียนจะไม่ยอมห่างจากคุณแม่ แม้จะไม่เห็นคุณแม่แล้วก็ยังร้องไห้ไม่หยุด และไม่ยอมเข้าห้องเรียน

เทคนิค

ปรับอารมณ์เด็ก ให้เปลี่ยนไปในทางที่ดี

หากครูพูดว่า "อยากรกลับบ้านใช่ไหมจะ" หนู A จะคิดถึงแม่ไปเรื่อย ๆ และไม่สามารถปรับเปลี่ยนอารมณ์ได้ เด็กซึ่งยังไม่คุ้นชินกับโรงเรียน แม้จะถูกชวนว่า "ทุกคนกำลังเล่นสนุกกันอยู่ในห้องนะ" เด็กก็จะนึกภาพไม่ออก ในจังหวะนั้นเองครูไม่พูดอะไร แต่จะหยิบพลั่วมาใส่ในมือหนู A หากครูพูดอะไรออกมา เด็กก็อาจจะยังต่อต้าน แต่ขณะที่เด็กกำลังคิดว่า "คุณครูกำลังทำอะไรอยู่" ก็จะลืมคิดเรื่องคุณแม่หรือเรื่องที่กำลังเศร้าอยู่และปรับเปลี่ยนอารมณ์ได้

เด็กบางคนหลบอยู่หลังพ่อแม่ และไม่ปฏิสัมพันธ์กับครูหรือเด็กคนอื่นๆ

ลักษณะ
ของเด็ก

หนู B กลัวคนแปลกหน้า คอยหลบอยู่หลังคุณแม่ ไม่ยอมออกมาพอครูหรือเพื่อนๆ เรียกก็จะยิ่งหลบ

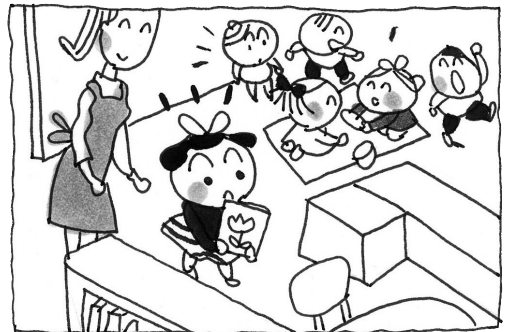
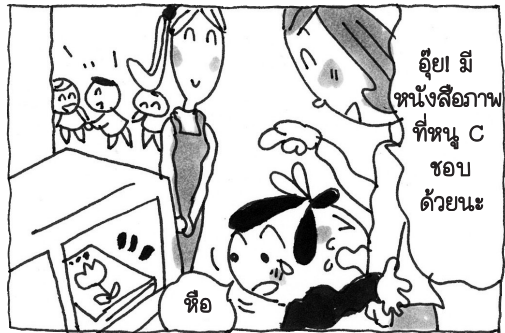
เทคนิค

กระตุ้น

ความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก ๆ

หนู B คิดว่าห้วงจะกลิ้งมาหาตนเอง แต่ห้วงกลับหยุด แล้วหมุนกลับไปหาคุณครู เด็กจึงรู้สึกอยากรู้อยากเห็นว่า "ทำไมนะ มันแปลกจังเลย" มากกว่ารู้สึกอายนที่ได้พบคนแปลกหน้าเสียอีก เมื่อมีบางอย่างสะดุดใจ เด็ก ๆ มักจะสนใจที่จะเข้าไปเล่น ดังนั้นมาเตรียมสิ่งที่จะช่วยกระตุ้นความอยากรู้อยากเห็นของเด็กๆ กันเถอะ

เด็กที่เพิ่งเริ่มเข้าโรงเรียน จะไม่ค่อยยอมเข้าห้องเรียน

ลักษณะ
ของเด็ก

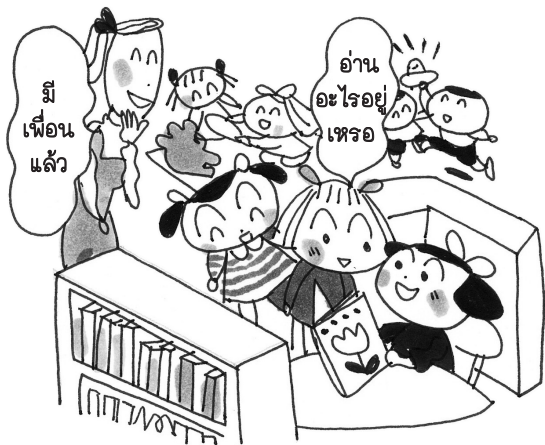
ด้วยความที่ยังไม่ชินกับสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ หนู C จึงไม่ยอมเข้าห้องเรียน แม้สุดท้ายเด็กจะยอมเข้าไป แต่จิตใจก็จะไม่สงบ และไม่ยอมเล่นอะไร

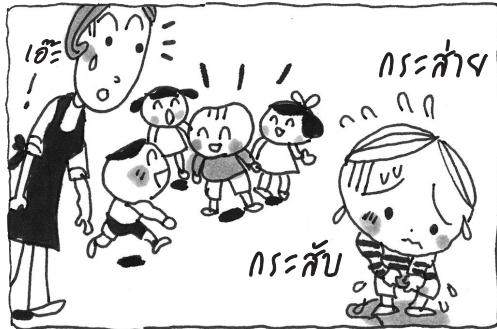
เทคนิค

สร้างมุมที่ทำให้รู้สึกสงบ

เด็กที่เพิ่งเริ่มเข้าโรงเรียนหรือแม้แต่เด็กที่เพิ่งเลื่อนชั้นมักจะรู้สึกไม่ปลอดภัย เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงห้องเรียนและครูประจำชั้น กรณีเช่นนี้ที่แคบๆ จะช่วยให้เด็กรู้สึกสงบได้ หากเป็นเด็กวัย 5 ปี เด็กจะสามารถใช้บล็อกไม้ขนาดใหญ่สร้างบ้านเพื่อให้ตัวเองมีมุมพักผ่อนสบายๆ ได้ แต่สำหรับเด็กวัย 3 ปีที่เพิ่งเข้าเรียน ครูควรจัดเตรียมพื้นที่บางส่วนในห้องเพื่อให้เด็กสามารถอยู่คนเดียวได้ หากมีพื้นที่ที่เด็กรู้สึกว่ามีอายุจะช่วยให้เด็กเข้าห้องเรียนได้ง่ายขึ้น

เมื่อเด็กสงบและเริ่มปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนๆ ก็ขยายพื้นที่ในส่วนนั้นให้กว้างขึ้นอีกหน่อย เพื่อให้เด็กเข้าไปอยู่ด้วยกันหลายๆ คนได้

ช่วงนี้หนู D วัย 4 ปี มักปัสสาวะรด

ลักษณะ
ของเด็ก

หลังจากเลื่อนชั้น หนู D มีท่าทาง
กระสับกระส่ายและปัสสาวะรด
บ่อยกว่าเดิม

เทคนิค

ให้ความสำคัญกับการเคารพ
ความเป็นตัวเองของเด็ก ๆ

แม้เด็กจะอยู่ในวัย 4-5 ปีก็ยังคงรู้สึกไม่ปลอดภัยเมื่อห้องเรียนหรือครูประจำชั้นเปลี่ยน เด็กที่เข้าเรียนกลางเทอมจะหาห้องน้ำไม่ค่อยเจอและไม่เข้าใจวิธีใช้ห้องน้ำ รวมถึงการเล่นจนเพลินก็อาจทำให้ปัสสาวะรดได้ ในสถานการณ์เช่นนี้ สิ่งสำคัญคือการปฏิสัมพันธ์อย่างเข้าใจ โดยไม่ทำลายความมั่นใจในตัวเองของเด็ก ๆ

ในช่วงต้นของปีการศึกษา เด็กที่เพิ่งเข้าเรียนหรือเพิ่งเลื่อนชั้นจะปัสสาวะรดบ้างก็เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นได้ ครูจึงต้องอธิบายตำแหน่งของห้องน้ำ วิธีใช้กระดาษชำระอย่างละเอียด และในเดือนแรกครูจำเป็นต้องหมั่นเรียกให้เด็กเข้าห้องน้ำโดยคอยถามเด็ก ๆ ว่า "เข้าห้องน้ำไหมจ๊ะ" ทุก ๆ 40 นาที

หนู E เพิ่งเริ่มเข้าโรงเรียน ตอนมาถึงโรงเรียน มักไม่ยอมแยกจากคุณแม่

ลักษณะ
ของเด็ก

หนู E เข้าโรงเรียนมาได้หลายวันแล้ว แต่ก็ยังรู้สึกไม่ปลอดภัยที่จะต้องแยกจากคุณแม่ กอดคุณแม่จนแน่น และคุณแม่ก็ดูกังวลใจกับท่าทางของลูกด้วย

เทคนิค

ทำเป็นว่าสนิทสนม
กับคุณแม่

การเข้าไปพูดคุยอย่างจริงจังกับผู้ปกครองที่กำลังกังวลใจจากการที่ลูกไม่เข้าหา นอกจากจะเป็นการช่วยผู้ปกครองที่รู้สึกว่ามีที่พึ่งพิงแล้ว ยังทำให้เด็กคิดว่า "คนนี้สนิทกับแม่ ฉันก็ต้องไม่เป็นไร"

ข้อคิด

คุยกับผู้ปกครองคุยกัน
อย่างสนิทสนม

เมื่อเด็กเห็นท่าทางที่คุณคุยกับผู้ปกครองคุยกันอย่างสนิทสนมจะรู้สึกปลอดภัย ครูจึงต้องกระตือรือร้นที่จะคุยกับผู้ปกครอง

สร้างโอกาสด้วยวิธีแบบนี้ก็ได้นะ...

- ชวนเด็กไปให้อาหารสัตว์ตัวเล็กๆ
- เล่นของเล่นและอุปกรณ์ออกกำลังกายในโรงเรียนด้วยกัน
- ปรับเปลี่ยนอารมณ์เด็ก เช่น ชวนให้เด็กเล่นสร้างภูเขาทราย
- เตรียมของที่เหมือนกับสิ่งที่เด็กเล่นที่บ้าน

หนู F รักครูประจำชั้น คนก่อนมาก ไม่เปิดใจให้ครูคนใหม่

ลักษณะ ของเด็ก

หนู F ที่เคยสนุกเมื่ออยู่ในชั้นเรียน
เด็กวัย 3 ปีและรักครูประจำชั้น
มาก เมื่อขึ้นชั้นเรียนเด็กวัย 4 ปี
ทำให้ต้องเปลี่ยนครูประจำชั้น หนู F
จึงรู้สึกช็อกและไม่ยอมพูดคุยกับครู
ประจำชั้นคนใหม่

เทคนิค รับช่วงต่อจากครูประจำชั้น คนก่อนอย่างราบรื่น

พูดคุยถึงครูประจำชั้นคนก่อนโดย
ไม่ต้องคำนึงถึงความเป็นครูประจำชั้นมากจน
เกินไป จะช่วยให้เด็กๆ รู้สึกปลอดภัย

ข้อคิด

พูดถึงชื่อและเรื่องราวของ ครูประจำชั้นคนก่อนบ่อยๆ

สำหรับเด็กที่รู้สึกไม่ปลอดภัย
เนื่องจากการเลื่อนชั้นทำให้ต้องเปลี่ยน
ครูประจำชั้น ครูควรพูดถึงชื่อและเรื่อง
ของครูประจำชั้นคนก่อนบ่อยๆ เช่น
"คุณครู...เขา..."

ข้อคิด

ครูเข้าใจเด็กๆ ทุกคนนะ

รับช่วงจากครูประจำชั้นคนก่อน
โดยสอบถามลักษณะนิสัยของเด็ก
แต่ละคน และสิ่งที่เด็กแต่ละคนถนัด
แล้วนำมาพูดคุยกับเด็กว่ารู้อะไรมาบ้าง

ทำให้สนิทกันด้วยวิธีแบบนี้ก็ได้นะ...

ไม่ควรออกคำสั่งกับเด็กๆ ควร
เปลี่ยนเป็นการร้องขอแทน เช่น
"ครูทำไม่ได้เลย ช่วยสอนครูหน่อยนะ"
แล้วเด็กๆ จะเข้ามาช่วยครูเอง โดย
เฉพาะในชั้นเรียนเด็กโต วิธีการนี้จะ
ยิ่งได้ผลดี